

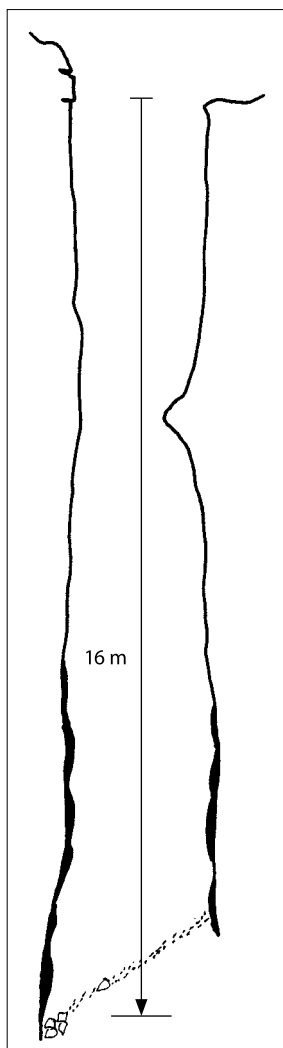
Brezno pri bolnici Zgornje Lašče

Borivoj Ladišič

V Kočevskem rogu so v času druge svetovne vojne delovale številne partizanske bolnice. Na območju severozahodno od Podstenic sta delovali dve, bolnica Spodnje Lašče in bolnica Zgornje Lašče. Bolnico Spodnje Lašče so začeli graditi 2. februarja 1943 v gozdu nad Podstenicami. Gradnja je bila dokončana marca 1943. Prazno bolnico je med nemško ofenzivo oktobra 1943 odkrila in požgala nemška vojska, ranjence so pravočasno preselili in skrili. Bolnico Zgornje Lašče so začeli graditi konec maja 1943 na območju Kunča, ker prostor bolnice Spodnje Lašče ni bil ocenjen kot najbolj varen, da je bila odločitev pravilna, je potrdilo njeno odkritje in požig. Bolnica Zgornje Lašče je bila dograjena junija 1943 (Štangelj, 2015). Zamisel je bila, da bi stara postojanka Spodnje Lašče sprejemala vse ranjence. Tam bi se izvršila triaža, nepokretne ranjence pa bi potem odnesli v eno uro oddaljeno novo postojanko Zgornje Lašče, ki je bila sama po sebi nekak bunker, dobro skrit v manjši dolinici, obkroženi s skalami. Posebnost postojanke Zgornje Lašče je bilo stranišče. Kakih 25 metrov od barake so na pobočju hriba nad dolinico našli brezno. Prekrili so ga s tramovi, nad njim tako postavili leseno stranišče in ga zamaskirali s smrekami. Od tu je dober razgled po vsej postojanki, medtem ko te od spodaj niso videli (Novak, 1984). Bolnica Zgornje Lašče je delovala do marca 1945 in nikoli ni bila odkrita. Takrat so jo izpraznili. Ob nemško-domobranski ofenzivi v Kočevskem rogu aprila 1945 so prazno bolnico odkrili in požgali (Štangelj, 2015).

Vhod v brezno. V dolini je lokacija bolnice. FOTO BLAŽ ŠTANGELJ

Zanimivo je, da je na karti TTN 1 : 10.000 iz leta 1971 lokacija bolnice Zgornje Lašče označena z nekakšno ograjo. To bi lahko pomenilo, da je bila takrat lokacija izdelovalcem karte znana. O tem ima Blaž Štangelj naslednje mnenje: »Gotovo so takrat nekateri starejši gozdarji, lovci ali osebje bolnice še vedeli za lokacijo. Leta 1984 so kustosi Muzeja ljudske revolucije (današnji Muzej novejšje zgodovine Slovenije – MNZS) po Kočevskem rogu iskali in popisovali partizanske objekte. Bili so tudi na prostoru bolnice Zgornje Lašče. V MNZS sem gledal fotografije iz tega leta. Na eni je tudi skupinska fotografija ekipe. Med njimi je gozdar Rudolf Kapš, ki jih je verjetno vodil.« Lokacija bolnice Zgornje Lašče je bila pozneje pozabljena, a je Blažu uspelo skromne ostanke bolnice novembra 2014 najti. Obenem je našel tudi brezno, ki so ga domnevno uporabljali za stranišče.

Oktober 2015 mi je Blaž pokazal lokacijo brezna. Ogleдали smo si še prostor bolnice, kjer so bili vidni tudi ostanke štedilnika, razni kovinski predmeti, opeke in ostanke zidane ognjišča. Pokazal je tudi lokacijo še enega brezna, na katerega je naletel ob iskanju bolnice. Že naslednji dan smo raziskali obe brezni. Seveda je bila najbolj zanimiva raziskava brezna, ki so ga domnevno uporabljali za stranišče. Spustil sem se v 14 metrov globoko brezno, na dnu je bila le prst oziroma humus, tla so v obliki nasipnega stožca padala še 3 metre globlje. V tleh ob steni sem naredil za dobrega pol metra globoko sondo, v kateri sem našel poleg številnih govejih kosti tudi večje število raznih predmetov: naboj, stekleničko z belim prahom, preperele ostanke konzerv in podplatov, kovinsko ploščico, lončenino. Če bi se odstranila vrhnja plast humusa, bi verjetno našli še veliko različnih predmetov, ki so bili odvrženi v brezno. S tem je bilo do-

kazano, da je brezno res služilo kot stranišče ter kot odlagališče odpadkov iz bolnice, saj se jih v okolici zaradi konspiracije ni smelo odlagati. Tako so se v breznu našle tudi številne goveje kosti iz kuhinje in najbrž tudi drugih domačih in divjih živali.

Na akciji smo sodelovali: Blaž Štangelj, Angelca Pajk in Borivoj Ladišić.

LITERATURA

ŠTANGELJ, BLAŽ, 2015: Slovenska centralna vojno partizanska bolnišnica v Kočevskem rogu. Seminarska naloga, Novo mesto.

NOVAK, JOŽE, ur., 1984: *Zbornik dokumentov in podatkov sanitetske službe v narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem 1941–1945*. Knjiga 1. Ljubljana: Partizanska knjiga.

JARC, JANKO, 1977: *Partizanski rog*. 2. izdaja. Maribor: Obzorja, 246.